

Studieorlovsevaluering (jan-mar 2020)

Ulrik Dige, Glud-Hjarnø Pastorat

3 måneder – 3 emner.

Jeg har haft studieorlov i perioden januar, februar og marts måned 2020.

Jeg valgte at have 3 delemner i stedet for ét overordnet emne af den simple grund, at jeg gerne ville prøve at slå en foreløbig knude på de emner, som igennem min hidtidige tid som præst har optaget mig mest og som jeg aldrig har følt, at jeg er kommet hverken helt eller halvt i mål med.

Ikke at de hver for sig ikke skulle kunne klare til 3 måneders opmærksomhed, tværtimod, men jeg har altid været mere generalist end specialist, så ... derfor.

Emne 1: Bibelen – kanonisering – bibelopfattelse

Hvorfor er danskernes forhold til Bibelen som det er? Og hvordan er det?

Hvorfor kan man få det indtryk, at mange anser den for at være kirkens svar på Rip, Rap og Rups Grønspættebog fra Anders And eller The Book fra The Julekalender? Og kan man på nogen måde hævde, at det både teologiske og praktiske udgangspunkt som oldkirken lagde til grund for kanoniseringen af skrifterne, er noget, der skinner igennem i dag? Eller har Bibelen reelt set vokset sig til noget, som ikke er i tråd med udgangspunktet? Og i tilfælde her af – hvad betyder det så? Det var det første emne, som jeg gerne ville arbejde med.

Misforstået bibellæsning

Jeg har aldrig rigtig vidst, hvilken grimasse jeg skulle tage på, når folk glædesstrålende er kommet en i møde og fortæller, at de vil til at læse Bibelen fra ende til anden. Ikke at der i teorien ikke kan komme noget godt ud af det, men i mine øjne har dét projekt altid været en anelse misforstået. For projektet vidner vel om, at folk tager Bibelen for at være en bog slet og ret på linie med 'Det lille hus på prærien' og som meningsfuldt kan læses fra side 1 og fortløbende. Og jeg synes det

lidt svarer til at ville læse et leksikon eller en brugsanvisning. Det kan også være fristende, men det bliver sjældent en god læseoplevelse.

Trosvidnesbyrd

Jeg har altid været både fascineret og interesseret i Bibelen som produkt. Og også arg modstander af at tale den op ved at gøre den andet eller mere end den er. Jeg vil såmænd gerne tale den op og opfordre til vedholdende bibellæsning, men det skal være båret i kraft af en kombineret videnskabelig, nøgtern og åndrig tilgang – hvis ellers det kan lade sig gøre med så modsatrettede fortsæt. Hvis den bliver gjort til Guds ordrette diktat til mennesker eller det, der ligner, taber vi den reelt. Ikke at vi véd alt om disse trosvidnesbyrds tilblivelse, men vi har ikke andet. Og det er sandelig heller ikke så lidt.

Kanoniseringen

Jeg syntes, at jeg var nødt til at starte med at læse om kanoniseringsprocessen og hér brugte jeg primært nogle af Mogens Müllers bøger. Han kommer omkring emnet på forskellig vis i flere af sine bøger. Det er noget af et puslespil at følge med i, men det giver jo overordnet god mening at kanoniseringsprocessen bliver katapulteret i gang både som følge af at den første generation af Kristus-vidnerne døde, at skrifttraditionen voksede frem og endelig at fortolkningsfriheden tog fat i takt med at tiden gik. Altså: Man var simpelthen nødt til at sætte en ramme for, hvad der kunne siges at være sand kristendom, hvis man skulle fortsætte som kirke. Og i det store hele var man enige om, hvor strengen i sandet skulle trækkes. Ingen krige på den bekostning.

Bibelen som hvermandseje

Men hvordan kommer vi så op igennem århundrederne til i dag for at se, hvorvidt udgangspunktet stadigvæk er present i folks bevidsthed eller om vi har fjernet os milevidt fra udgangspunktet?

Det er jo først langt på den anden side af reformationen, at Bibelen kan siges at være i nærheden af at være hvermandseje. Indtil da har kirken siddet strengt på både de få eksemplarer, der fandtes samt fortolkningen af indholdet. Og dette har jo selvfølgelig præget gængs opfattelse af, hvad Bibelen i det hele taget var for en størrelse: Magtmiddel, tryllebog, leksikon, historiebog – eller altså en form for ringbind med trosvidneberetninger af forskellig art ...

Internetanalyse

For at nærme mit et bud på danskernes opfattelse af Bibelen i dag, besluttede jeg mig for at lave en internet-undersøgelse med et Google Analyse-ark med generelle spørgsmål om Bibelen. Indholdet og promovideo kan alt sammen ses på min private Facebook-profil.

Jeg fik ca 200 besvarelser og fik desværre nok mest bekræftet mine fordomme om danskernes forhold til Bibelen: Det er meget begrænset med fakta-viden, men flertallet synes, at den er en god ting at have. Eller rettere: Ingen læser personligt ret meget i den, men alle synes, at det er godt at konfirmanderne lærer at gøre det. Og der er ingen, der afslører nogen som helst fornemmelse af, hvad Bibelen som skriftsamling i tidernes morgen er vokset ud ad.

Antropologi

Set i bagklogskabens ulideligt klare lyse skulle jeg nok have anlagt en lidt mere antropologisk inspireret tilgang for at prøve at nærme mig svarene på det spørgsmål, der kunne være rigtig spændende at få besvaret: "Hvorfor ser du på Bibelen sådan som du gør?" for folks tilgang til Bibelen er langt fra kun præget af, hvad de oplever og får af indtryk fra kirkeligt regi.

En af de bøger, der kommer tættest på den del af emnet som er skitseret her ovenfor, er den nyligt udgivne 'Bibelen i Danmark' af Carsten Bach-Nielsen. Den tager dog også sit udgangspunkt først og fremmest i Bibelen og ikke i de mennesker, der læser den. Og det var det sidste, som jeg delvist prøvede.

Emne 2: Kristi opstandelse

Som så mange andre blev min interesse for spørgsmålet om Kristi opstandelse fornyet i kølvandet af Per Ramsdals nu berømte jule-interview med JyllandsPosten for nogle år tilbage.

Som præst har man vel i sagens altid 'interesseret' sig for Kristi opstandelse, men for mit eget vedkommende altid ud fra en enten 'om-han-er'- eller 'at-han-er'-betragtning. Aldrig ud fra en 'hvordan'- eller 'hvornår'-betragtning. Af en eller anden grund. For mig har det altid handlet om at få fortalt, at Kristus *er* opstået, fordi man

ud fra den kendsgerning kan forkynde håbet om, at når han er det, er der grund til at tro, at Gud i Kristus er med os i døden.

Ramsdal-debatten tilføjede imidlertid debatten et nyt perspektiv: Opstod Kristus/opstår vi på, hvad man kan kalde kød-og-knogle-måden eller den fysiske måde— altså: Vi dør, kommer i graven, går til og opstår på den yderste dag, når Kristus engang kommer igen – eller foregår død og opstandelse i hvad man kalder én og samme bevægelse: Ikke noget med at ligge og vente på opstandelsen i vore grave. Opstandelsen sker i det øjeblik, vi udånder.

To positioner

De to positioner repræsenteredes i offentligheden af hhv. sognepræst Jørgen Sejergaard m. fl. og cand. teol. Lars Sandbeck m. fl., begge med bogudgivelser om emnet. Jeg foretog det måske objektivt/videnskabeligt angribelige valg kun at læse Lars Sandbeck – altså repræsentanten for at Kristi opstandelse/vores opstandelse sker i én og samme handling.

Jeg havde således forudindtaget min position, inden jeg reelt gik i gang med at læse om emnet. På helt bar bund er man som teolog jo i sagens natur ikke. Og så må man godt give sig selv tilladelse til at beslutte sig for en position, læse om den selvfølgelig velvidende at der findes andre positioner. Der, hvor jeg er nu i mit teologiske liv, er jeg alt, alt for langt væk fra den betegnelse som Jørgen Sejergaard m. fl. giver sig selv, nemlig en bibeltro position, hvor alt mere eller mindre skal passe ordret med, hvad der står i testamenterne. På den måde forsøger den bibeltro fløj at tale Bibelen op eller være tro imod den. Jeg har det imidlertid stik modsat: Det er ved at gå i almindelig, kritisk dialog med Bibelen, at vi netop kan være bibeltro. (Jeg er i det hele taget slet ikke vild med udtrykket, men det er svært at komme uden om, hvis man skal beskrive sin position.)

Argumenter, der ikke er der ...

I bogen 'Kristi opstandelse' gennemgår Lars Sandbeck og Anders Eyvind Nielsen testamenterne for tekstlig underbygning af at Kristi død og opstandelse kommer i umiddelbar forlængelse af hinanden.

Men på samme måde som jeg lige før beskrev, hvordan jeg vha ærlighed begrundede, hvorfor jeg ikke læste om begge positioner, bør jeg også anvende den samme ærlighed til at anføre, at om end jeg også her bagefter føler mig befæstet i

Lars Sandbecks m. fl. position, syntes jeg også, at det føltes lidt mærkeligt at læse gennemgangen af forskellige gammeltestamentelige tekststeder og hvordan disse skulle understøtte Sandbecks/Nielsens ærinde – når der af gode grunde stort set ikke står noget som helst om opstandelse i Det Gamle Testamente. Jeg forestiller mig dog også, at jeg ville være efterladt med akkurat samme følelse, som hvis jeg havde læst om, hvordan Sejergaard mere eller mindre bruger samme skriftsteder til at befæste sin position.

Det åbenlyse spørgsmål, der står tilbage er, hvornår vi tør lade være med at bruge Bibelen til at begrunde noget, som den ikke siger noget om?

Jeg angriber ikke Sandbecks/Nielsens eksegesi. Overhovedet ikke. Jeg må bare være ærlig og sige, at jeg er i tvivl om, hvad jeg skal bruge Bibelen (eller i hvert fald Det Gamle Testamente) til i denne sammenhæng.

Homiletisk udfordring

Jeg har det klart bedre med deres ny-testamentelige argumentationsrække og hér ud af springer også den homiletiske udfordring, som jeg vil bære med mig fremover: Hvad skal man fremover sige i sin Kristi Himmelfartsprædiken, når der eksegetisk faktisk ikke rigtig er belæg for at sige, at der gik 40 dage fra Kristi opstandelse og til Kristi Himmelfart? Et synspunkt som jeg i øvrigt har været bekendt med – og også bakset med – også forud for min studieorlov med henvisning til Troels Engberg-Pedersens forskning.

Emne 3: Frelse eller fortabelse

Alle teologiske spørgsmåls moder. I hvert fald hvis man spørger Kaj Mogensen selv, for sådan indleder han sin bog om emnet, som også udgjorde mit litterære grundlag for emnet. For så vidt havde jeg samme dilemma som i forbindelse med emnet om Kristi opstandelse – for også hér går der et skarpt skel ned gennem hhv. bibel-tro og mere eksegetisk funderede teologer. Således har sognepræst Henrik Højlund jo ført drabelige diskussioner med Kaj Mogensen herom. Men Højlunds argumenter valgte jeg på forhånd fra.

Guds mange velsignelser

Hér har jeg dog været lidt mere sikker i min sag til kun at læse den ene parts litteratur, for jeg har aldrig – heller ikke før min universitets- eller præstetid – kunnet forlige mig med tanken om at på trods af, hvad Bibelen beretter om Guds skabelse, velsignelser, åbenbaringer mm. alligevel skulle kunne fastholde et menneske i evig fortabelse. Heller ikke selvom der i Matthæusevangeliet er passager, der næsten utvetydigt hævder det modsatte. Heller ikke selvom Confessio Augustana siger hvad den gør. Og heller ikke selvom jeg også kan fanges af tvivl.

Menneskets inderste

Man kan spekulere længe over, hvorfor det lader til at testamenternes forfattere har gjort sig så mange flere tanker om spørgsmålet om frelse eller fortabelse end de har gjort om spørgsmålet om Kristi opstandelse. Måske fordi mennesket i sit inderste kerer sig mere om, *hvad* der sker med os (frelse eller fortabelse) end hvordan det, der sker med os (Kristi/menneskets opstandelse), udspiller sig.

Hvad end grunden er, fungerer emnet bedre i en eksegetisk sammenhæng end emnet om Kristi opstandelse gør. Om end det også her glimtvis gør sig gældende, at konklusionerne også drages ud af det, der ikke står noget om. Eller at der konkluderes, at når der ikke står noget om det ene, kan det tages til indtægt for det andet.

Corona-udbruddet

Desværre skete der det under min læsning om dette emne, at regeringen onsdag den 11. marts meddelte, at skolerne med henvisning til Covid19-udbruddet lukkedes med virkning fra torsdag den 12. Det betød også i mit tilfælde, at vi fra den ene dag til den anden havde 3 hjemmegående børn, inkl en med en autisme-diagnose, der skulle have undervisning. Og dermed gik også min orlov og kontinuerlige læsning stort set i vasken og jeg kom slet ikke i mål med dette emne.

Konklusion:

plus-siden

- *Min orlov har været udbytterig og jeg er taknemmelig for at have fået muligheden.*
- *Jeg har været tilfreds med mit emnevalg*
- *Jeg er kommet klogere ud på den anden side*
- *Jeg glædede mig til at træde ind i præsterollen igen 1. april.*

minus-siden

- *Jeg skulle have inkluderet en lidt mere antropologisk/sociologisk vinkel på mit første emne*
- *Pga Covid19-udbruddet nåede jeg ikke i mål med mit sidste emne.*